

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук

Чекіної Вікторії Денисівни

на дисертаційну роботу Волкогон Світлани Олександрівни

«Податкова політика сприяння розвитку малого бізнесу у регіонах України»,

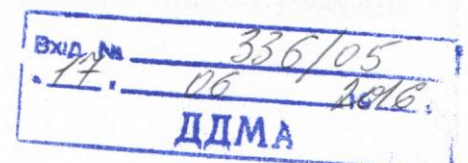
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами. За даними досліджень Світового банку (BRIEF "Small and Medium Enterprises (SMEs) Finance", 2015) малі та середні підприємства відіграють важливу роль в більшості країн світу, особливо в країнах, що розвиваються: на офіційно зареєстровані МСП припадає до 45% від загального числа зайнятих і до 33% ВВП. Хоча в останні роки відмічається стійкий інтерес до нової промислової політики, яка ґрунтується на розвитку високотехнологічного виробництва матеріальних благ та сфери НДДКР, екологізації промислового виробництва, інтерес держав до розвитку малого бізнесу, як соціально-економічного фундаменту економіки країн, джерела інноваційності та нових робочих місць продовжує зростати.

Наряду з іншими інструментами стимулювання розвитку малого бізнесу (державними програмами, пільговим кредитуванням тощо) основою сприяння розвитку малого бізнесу в Україні може стати вдосконалення податкової політики – за оцінкою Міжнародного валютного фонду (Україна. Звіт з технічної допомоги: зменшення внесків у фонди соціального забезпечення і удосконалення системи оподаткування корпорацій та малих підприємств, 2016), чинний режим спрощеної системи оподаткування є надмірно складним та водночас таким, що надає безліч можливостей для зловживань з боку платників. При цьому у звіті визнається, що "малі підприємства є дуже різними в різних країнах, тому наразі неможливо визначити єдиний оптимальний для всіх ситуацій режим, що відповідав би передовій практиці. Розмаїття умов спостерігається навіть у межах однієї й тієї самої країни: різні схеми застосовуються для натурального господарства, ремісників і продавців, а також для малих підприємств".

У зв'язку з початком реформування місцевого самоврядування, проведенням реформ з політичної, адміністративної та фіскальної (бюджетної) децентралізації, актуальною стає дослідження та обґрунтування методів податкового стимулювання малого бізнесу з врахуванням особливостей регіонів України. Тому дисертаційна робота Волкогон С.О., яка присвячена розробці науково-методичних положень і практичних рекомендацій з вдосконалення податкової

політики сприяння розвитку малого бізнесу у регіонах України, є актуальною і має як наукове, так і практичне значення.

Визнаючи актуальність теми слід зазначити, що дисертаційну роботу виконано у відповідності до планів науково-дослідних робіт Донбаської державної машинобудівної академії (тема «Механізм фінансово-економічного розвитку на макро- та мікрорівні» (0114U003938, 2015 р.)), Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (теми «Податкове регулювання розвитку малого бізнесу» (номер держреєстрації 0111U00386, 2011 р.), «Адміністрування податків як складова системи податкового менеджменту» (номер держреєстрації 0111U000042, 2011 р.), «Організаційна складова взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності і банків 2-го рівня» (номер держреєстрації 0112U007945, 2012 р.), «Адаптивні механізми фінансово-кредитної й податкової політики держави» (номер держреєстрації 0115U004357, 2014 р.)).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації та автореферату, опублікованих наукових праць здобувача дозволяє зробити висновок, що основні наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи є науково обґрунтованими та достовірними. Вони ґрунтуються на базових положеннях податкової теорії, аналізі досліджень, що викладені у працях сучасних зарубіжних фахівців у сфері оподаткування та економічних відносин; автором використано розробки провідних вітчизняних учених З. Варналія, В. Вишневського, О. Воронкової, Ю. Іванова, І. Луніної, Л. Тарангул та ін.

Для розробки концептуальних положень із вдосконалення податкової політики сприяння розвитку малого бізнесу у регіонах України автором проведено аналіз тенденцій оподаткування малого бізнесу (с. 12-29) та існуючих наукових підходів до обґрунтування податкових методів сприяння розвитку регіонального малого бізнесу (с. 30-47).

В дисертації використано визнані методи наукового дослідження, зокрема заслуговують уваги метод кластеризації, завдяки якому стало можливим визначення регіональної специфіки функціонування малого бізнесу у податковому середовищі України (с. 68-86), для розробки підходів до оцінки впливу податкового тягаря на розвиток малого бізнесу й обґрунтування сценаріїв податкового сприяння розвитку малого бізнесу у регіонах в роботі застосовано економіко-математичний аналіз та моделювання (с. 87-118).

Наукова обґрунтованість і достовірність результатів підтверджується їх публікацією у фахових наукових виданнях, де розкрито основні положення і

результати дослідження (с. 17-18 автореферату), їх апробацією на науково-практичних конференціях.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що в дисертації удосконалено концептуальні положення щодо розвитку податкової політики в напрямі сприяння розвитку малого бізнесу у регіонах України за рахунок синтезу інструментів для виявлення особливостей малого бізнесу у регіонах, оцінки впливу податкового середовища на малий бізнес, та розробці пропозицій з податкового стимулювання розвитку малого бізнесу, що враховують особливості регіонів України, тенденції до податкової децентралізації та особливості реагування малого бізнесу на зміну податкового середовища (с. 47-62)

В роботі сформовано аналітичний інструментарій для виявлення специфіки малого бізнесу у різних регіонах України, який ґрунтується на результатах кластеризації суб'єктів малого бізнесу за такими характеристиками, як основний вид діяльності, розвиненість малого бізнесу, його фінансова результативність, вплив на зовнішньоекономічну діяльність, що дозволило визначити основні напрями податкового сприяння розвитку найбільш важливих груп суб'єктів малого бізнесу (с. 67-86);

Спираючись на розроблену модель визначення сукупного податкового тягаря в роботі удосконалено методичний підхід до оцінки впливу податкового тягаря на малий бізнес у регіонах, який враховує можливість швидкої ліквідації і схильність до відходу в тіньовий сектор, завдяки чому забезпечується можливість визначення розміру податкового навантаження на малий бізнес у регіоні та розробка прийнятних напрямів податкової політики, які матимуть стимулюючий вплив на розвиток малого бізнесу в Україні (с. 87-101);

Для вирішення проблеми забезпечення ефективності державного і місцевого оподаткування малого бізнесу регіону розроблено науково-методичний підхід щодо підвищення ефективності оподаткування малого бізнесу у регіонах України (С. 102-119), який реалізує принципи економічної децентралізації України і передбачає надання повніших прав у сфері визначення податкової політики регіонам, що дає можливість розробити рекомендації щодо формування як загальнодержавної податкової політики сприяння розвитку малого бізнесу, так і регіональної податкової політики.

Для здійснення інформаційної підтримки прийняття рішень щодо вдосконалення податкової політики запропоновано інформаційне забезпечення діяльності контролюючих органів при адмініструванні податків з суб'єктів малого бізнесу у регіонах України (С. 123-139), яке базується на формалізації процесів збору, обробки та використання необхідної для розробки податкової політики інформації та дає змогу побудувати на їх основі інформаційну систему підтри-

мки прийняття рішень при формуванні податкової політики сприяння розвитку малого бізнесу регіонів України.

В роботі дістало подальшого розвитку наукове обґрунтування доцільності реформування системи оподаткування в Україні з позицій фіскальної децентралізації, яке базується на теорії та аналізі перекладання податкового тягаря між великим і малим бізнесом та між регіонами.

З використанням вищезгаданих підходів сформовано рекомендації щодо вдосконалення системи оподаткування малого бізнесу у регіонах України (с. 139-156), які засновано на визначенні специфіки регіонів України та оцінці впливу на малий бізнес різних чинників податкового середовища та використання яких дає змогу досягнути поставлених цілей з розвитку малого бізнесу.

Для забезпечення ефективної апробації концептуальних положень здійснено оцінку ефективності податкової політики сприяння розвитку малого бізнесу у регіонах України (с. 156-172), яка завдяки декомпозиції впливів податкової політики на розвиток малого бізнесу на складові, дає можливість здійснити поглиблений аналіз податкових заходів, отриманих результатів та ефективності в цілому розробленої податкової політики.

Теоретична та практична значущість наукових результатів. Сформульовані та обґрунтовані у дисертаційній роботі С.О. Волкогон наукові положення, висновки й пропозиції певним чином склали організаційно-економічну основу та наукове підґрунтя для розробки та реалізації конкретних заходів щодо вдосконалення податкової системи України в частині стимулювання малого бізнесу в регіонах України.

Практичне значення результатів виконаного дослідження полягає в тому, що використання розроблених автором дисертації пропозицій і рекомендацій для визначення напрямків формування системи оподаткування в Україні сприятиме ефективному розвитку податкової системи держави, підвищенню бюджетної самостійності місцевих органів самоврядування та розвитку малого бізнесу. Ця думка підтверджується реалізацією запропонованих інструментів в діяльності Донецької обласної державної адміністрації (довідка від 25.09.2015 № 6/187/08), Головного управління ДФС України у Донецькій області (довідка від 17.08.2015 № 15/98/20), Торгово-промислової палати України (довідка від 12.05.2015 № 11-49), ТОВ «АКЦЕНТ» (довідка від 02.09.2015 р. № 38), аудиторської фірми у формі ТОВ «НІКА-АУДИТ» (довідка від 25.09.2015 № 110), а також у навчальному процесі Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України при викладанні дисциплін «Податкова система», «Фінанси підприємств» та «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва» (довідка від 12.10.2015 № 085-06/109).

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих працях. За темою дисертації опубліковано 14 наукових праць, з них 8 статей у наукових фахових виданнях, одна стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні та 5 тез матеріалів конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 4,9 д.а., з яких особисто автору належить 4,6 д.а.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація має традиційну структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Матеріал дисертації та автореферату викладений у науковому стилі, у логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації, досить повно розкриває отримані автором нові наукові результати й не містить інформації, що відсутня у дисертаційній роботі. Отже, дисертація й автореферат відповідають встановленим вимогам з оформлення.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Оцінюючи в цілому достатній рівень розробки науково-методичних положень і практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно відзначити, що деякі положення є дискусійними і потребують подальшого обґрунтування.

1. При дослідженні наукових підходів до обґрунтування податкових методів сприяння розвитку регіонального малого бізнесу (с. 30-46) автором проаналізовано тільки розробки вітчизняних фахівців у цій сфері. Доцільним було б приведення інформації про те, чи були ці методи застосовані на практиці (де, коли, які результати мали) та аргументація того, чому до уваги не бралися розробки зарубіжних дослідників.

2. У концепції формування податкової політики сприяння розвитку малого бізнесу регіонів України визначено методи, які не є результатом досліджень наукових підходів до обґрунтування податкових методів сприяння розвитку регіонального малого бізнесу (с. 54). Доцільним було б обґрунтування вибору зазначених у концепції методів.

3. Не є достатньо обґрунтованим вибір показників, обраних для оцінки регіональної специфіки функціонування малого бізнесу в податковому середовищі в Україні (с. 72, 74, 76). Проведення аналізу існуючих показників, що характеризують особливості діяльності малого бізнесу в регіонах, їхніх переваг та недоліків, досвіду застосування в Україні та за кордоном, отриманих результатів, дозволило б обґрунтувати їх більш повно.

4. В роботі проаналізовано досвід децентралізації повноважень та фінансів в таких країнах, як Швейцарія, Німеччина та США. Доцільним була б аргументація вибору для дослідження досвіду країн з федеративним устроєм, адже Україна не відноситься до такого типу.

5. В роботі не визначено, які переваги має запропонований варіант інформаційного забезпечення податкової політики сприяння розвитку малого бізнесу регіонів перед вже існуючими (п. 3.1 дисертаційного дослідження).

6. Робота мала б більш практичне з точки зору застосування запропонованих методів оцінки ефективності концепції формування податкової політики сприяння малого бізнесу регіонів України, якби містила не тільки результати розрахунків, але й самі розрахунки.

Наявність висловлених зауважень і зазначених недоліків носить частковий характер і не має вирішального впливу на загальну позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Волкогон С.О.

Загальний висновок. Дисертаційну роботу Волкогон С.О. «Податкова політика сприяння розвитку малого бізнесу у регіонах України» можна визнати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальне науково-практичне завдання – розробку науково-методичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення податкової політики сприяння розвитку малого бізнесу у регіонах України.

Дисертація Волкогон С.О. за змістом та якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук. Вибрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; завдання дисертаційної роботи в цілому виконано. Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Автореферат дисертації розкриває основні її положення та висновки, є ідентичним дисертації за структурою та змістом та не містить інформації, що є відсутньою у дисертаційній роботі.

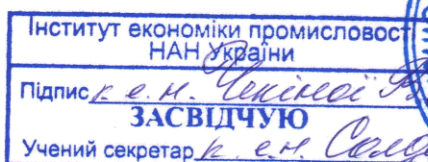
Дисертація за своїм змістом відповідає п. п. 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями згідно Постанови від 19 серпня 2015 р. № 656), а її автор – Волкогон Світлана Олександрівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент

кандидат економічних наук,

провідний науковий співробітник

Інституту економіки промисловості НАН України

В.Д. Чекіна